

Nr 70.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående understöd åt ångbåtsbefälhavaren O. A. Svenssons änka och minderåriga barn samt åt smedsförmannen O. F. Wikströms änka; given Stockholms slott den 24 april 1914.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen medgiva,

att till ångbåtsbefälhavaren O. A. Svenssons änka Ida Svensson, född Larsson, samt makarnas minderåriga barn Emma Kristina, Ida Helga, Dagmar Augusta, Knut Karl Gustaf Helge och Gösta Folke må av statens vattenfallsverks medel utbetalas ett årligt understöd av 360 kronor att, räknat från och med den 1 januari 1914, utgå enligt grunderna i §§ 7—11 av nådiga reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa den 21 december 1907 och på därstädes stadgade villkor, samt

att till smedsförmannen O. F. Wikströms änka Elisabeth Wikström, född Andersdotter, må, likaledes av vattenfallsverkens medel, utbetalas ett årligt understöd av 200 kronor att från och med den 1 januari 1914 utgå enligt nyss angivna grunder och villkor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF ADOLF.

Oscar von Sydow.

Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 april 1914.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet von Sydow anförde:

I särskilda underdåniga skrivelser den 18 november 1913 har vattenfallsstyrelsen gjort framställning om understöd åt ångbåtsbefälhavaren O. A. Svenssons änka och minderåriga barn samt åt förre smedsförmannen O. F. Wikströms änka.

I avseende å vattenfallsstyrelsens framställning om understöd åt Svenssons änka och minderåriga barn må erinras om följande.

I § 12 av det mellan Kungl. Maj:t och kronan samt nya Trollhätte kanalbolag den 31 maj 1904 avslutade kontrakt angående förvärvande för Kungl. Maj:ts och kronans räkning av Trollhätte kanalverk jämte viss annan nya Trollhätte kanalbolags egendom stadgades, bland annat, att de i kanalbolagets tjänst anställda personer,

Understöd åt
Ångbåtsbefäl-
havaren O. A.
Svenssons
änka och barn.
Vattenfalls-
styrelsen

vilka funnos upptagna å en vid kontraktet såsom bilaga fogad förteckning, skulle äga rätt att under vissa närmare angivna villkor övergå i statsverkets tjänst utan minskning i de en var av dem enligt samma förteckning tillkommande avlönings- och pensionsförmåner och utan att i övrigt inträda i försämrad tjänsteställning. Tillika föreskrevs, att de vid kanalverkets överlämnande till kronan i kanalverkets tjänst genom kontrakt anställda vakter och arbetare m. fl. tillförsäkrades de dem enligt anställningskontrakten tillkommande avlönings- och pensionsförmåner, i vilka jämväl under vissa villkor ingick rätt till pension för änkan.

Ovannämnda förteckning upptog, förutom andra, befälhavaren å kanalbolagets bogserbåt »J. G. Schwan» Oskar Alfred Svensson. Svensson ägde enligt förteckningen att vid sammanlagt 95 levnads- och tjänstår såsom pension uppbära 70 procent av honom från bolaget under de senaste fem åren tillflytande medelinkomst, däri inberäknade såväl kontanta löneinkomster som naturaförmåner, dock icke över 850 kronor. Däremot var, enligt vad vattenfallsstyrelsen nu meddelar, varken Svensson eller andra liknande befattningshavare med förmansställning formellt tillförsäkrad pension för de efterlevande. Sådana pensioner skulle dock säkerligen hava av kanalbolaget utanordnats även inom denna klass av befattningshavare, därest dylika fall inträffat.

Vattenfallsstyrelsen anför vidare, att Svensson, vilken var född den 4 juni 1859, år 1886 antogs i kanalbolagets tjänst såsom hamnvakt. År 1904 befordrades han till befälhavare å ovannämnda bogserbåt och innehade denna befattning även efter kronans övertagande av Trollhätte kanalverk den 1 januari 1905 till sin död, vilken inträffade den 21 juni 1913. Hade han icke befordrats utan kvarstått såsom vakt, skulle enligt gällande regler hans änka utan vidare erhållit pension.

Styrelsen åberopar intyg av pastorsämbetet i Gärdhems församling, vilken Svensson vid sin död tillhörde, att Svensson såsom stärbhusdelägare efterlämnat änkan Ida Larsson, född år 1864, samt 11 barn, av vilka fem äro minderåriga. Vidare åberopas intyg av vederbörande kronolänsman, däruti denne vitsordar, att Svensson icke efterlämnat några nämnvärda tillgångar samt att änkan i följd därav är i saknad av nödiga medel till sin och de minderåriga barnens försörjning, till vilken icke heller de av barnen, som uppnått en ålder av femton år, äro i tillfälle att bidraga.

Med hänsyn till ovan anförda omständigheter och då Svensson, enligt vad överingenjören vid Trollhätte kanalverk intygat, under sin tjänstetid städse utmärkt sig för stort nit och plikttröhet i arbetet, har

vattenfallsstyrelsen ansett sig böra hos Kungl. Maj:t förorda, att staten träder emellan genom att bevilja änkan och hennes minderåriga barn årligt understöd.

Till stöd för denna styrelsens å billighetsskäl grundade uppfattning anför styrelsen jämväl följande:

»Nya Trollhätte kanalbolag, från vilket bolag staten såsom ovan nämnts förvärvade Trollhätte kanalverk m. m., var enligt styrelsens mening knappast att likställa med ett vanligt för enskilt förvärv arbetande bolag utan hade med hänsyn till de för bolaget gällande privilegiebestämmelser fastmera karaktären av en med vissa förmåner utrustad förvaltare av kanalverket för kronans räkning. Sålunda ägde bolaget skyldighet att till kronan i varje fall erlägga allt, varmed behållna inkomsten översteg etthundratusen riksdaler banko. Att denna styrelsens åsikt åtminstone i viss mån delas av statsmakterna vågar styrelsen antaga av det förhållande, att enligt § 5 i nådiga avlöningsreglementet för tjänstemän vid statens vattenfallsverk dylik tjänsteman äger att vid uppflyttning i högre löneklass tillgodoräkna sig den tid, som före avlöningsreglementets trädande i kraft förflutit från hans tillträde till motsvarande befattning hos nya Trollhätte kanalbolag. Svensson kan sålunda praktiskt taget anses hava varit i offentlig tjänst, allt sedan han anställdes hos ifrågavarande bolag eller år 1886.

Härtill kommer den omständigheten, att Svensson, om han levat över den tidpunkt, då det av Kungl. Maj:t för tjänstemännen vid statens vattenfallsverk utfärdade avlöningsreglementet skall träda i kraft, eller den 1 januari 1914, och sålunda kommit på ordinarie stat, kunnat utan avsevärd utgift tillförsäkra hustrun och de minderåriga barnen rätt till pension. Genom nådiga brevet den 29 augusti 1913 angående avlöningsreglemente för tjänstemännen vid statens vattenfallsverk m. m. har nämligen Kungl. Maj:t, som med riksdagen beslutat sådan ändring av lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension att samma lag från den 1 januari 1914 vinner tillämpning å tjänstemän vid statens vattenfallsverk, i följd varav tjänstemännen vid ifrågavarande verk bliva förpliktade till delaktighet i civilstatens änke- och pupillkassa, medgivit, att av vederbörande verks medel må utbetalas de tilläggsavgifter, vilka enligt § 16 i reglementet för nyssberörda kassa kunna komma att avfordras sådana tjänstemän för inträde i kassan, ävensom de befodringsavgifter, som jämlikt § 14 i samma reglemente skola till kassan utgivas av, bland andra, sådana förmän — till vilken tjänstemannagrupp ångbåtsbefälhavare vid Trollhätte kanalverk är att hänföra — som före 1913 års ingång anstälts vid kanalverket. Till följd härav skulle Svensson, därest han i övrigt uppfyllt stadgade villkor för vinnande av delägarerätt i civilstatens änke- och pupillkassa, haft att till kassan erlägga endast årsavgift till belopp av 50 kronor 40 öre.

Beträffande understödets storlek torde detsamma böra sättas till samma belopp, som om Svensson, på sätt nyss anförts, vunnit delaktighet i civilstatens änke- och pupillkassa. Då Svenssons pensionsunderlag såsom förman enligt avlöningsreglementet skulle hava uppgått till 1,200 kronor, skulle pension enligt §§ 9 och 10 i reglementet för nämnda kassa hava utgått till änkan och barnen med 360 kronor, därav änkan skulle ägt bekomma den ena och barnen tillhopa den andra hälften.

De i §§ 10 och 11 av reglementet givna bestämmelser i fråga om delning av pension mellan flera barn ävensom angående förfaringssätt i de fall änkas eller barns pensionsrätt upphör torde även böra givas tillämplighet för nu ifrågavarande fall.

Tiden, från vilken eventuellt understöd skall utgå, torde böra bestämmas till den 1 januari 1914, från vilken dag, som ovan nämnts, lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension vinner tillämpning på tjänstemännen vid statens vattenfallsverk.»

På grund av vad sålunda anförts har vattenfallsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå 1914 års riksdag medgiva, att ångbåtsbefälhavaren vid Trollhätte kanalverk Oskar Alfred Svenssons änka Ida Svensson, född Larsson, samt hennes i äktenskapet med bemälda Svensson födda barn Emma Kristina, Ida Helga, Dagmar Augusta, Knut Karl Gustaf Helge och Gösta Folke måtte från och med den 1 januari 1914 av kanalverkets medel få uppbära en pension av trehundra sextio kronor att utgå i enlighet med de i gällande nådiga reglemente för civilstatens änke- och pupillkassa meddelade bestämmelser i fråga om från nämnda kassa utgående pensioners belopp och fördelning till änkan, så länge hon lever ogift, och till barnen intill dess de fyllt femton år.

Statskontoret.

Statskontoret har i avgivet utlåtande av den 14 januari 1914 anfördt följande:

»På grund av vad i detta ärende blivit meddelat och anförts anser statskontoret skäl föreligga att söka bereda något understöd åt ångbåtsbefälhavaren Svenssons änka och makarnas minderåriga barn. Beträffande beloppet vill det dock synas statskontoret som anledning icke skulle förefinnas att, såsom vattenfallsstyrelsen föreslagit, avpassa understöden efter de förhållanden, som inträtt med den från ingången av år 1914 gällande nya staten, å vilken Svensson, som avled den 21 juni 1913, icke inkommit. Statskontoret föreställer sig, att understödsbeloppen i detta fall skäligen böra jämsställas med de belopp, som blivit av vattenfallsstyrelsen föreslagna och, i enlighet med nådig proposition, av 1913 års riksdag beviljade för bergsprängarförmannen vid Trollhätte kanals ombyggnad K. A. Lundgrens änka och minderåriga barn. Statskontoret hemställer därför i underdånighet, det täcktes Kungl. Maj:t i nådig proposition föreslå riksdagen medgiva, att ångbåtsbefälhavaren O. A. Svenssons änka Ida Svensson, född Larsson, samt vart och ett av makarnas minderåriga barn Emma Kristina, Ida Helga, Dagmar Augusta, Knut Karl Gustaf Helge och Gösta Folke må av vattenfallsverkens medel uppbära ett årligt understöd, att utgå från och med den 1 juli 1913, till änkan Svensson med etthundratjugu kronor under hennes återstående livstid, så länge hon förbliver ogift, och till vart och ett av nämnda barn med sextio kronor, intill dess det fyllt 15 år.»

Understöd åt
O. F. Wik-
ströms änka.
Vattenfalls-
styrelsens
framställning
den 26 febr.
1913.

Redan i skrivelse den 26 februari 1913 gjorde vattenfallsstyrelsen framställning, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att förre smedförmannen vid Trollhätte kanalverk O. F. Wikströms änka Elisabeth Wikström, född Andersdotter, måtte tilldelas en årlig pension å 240 kronor.

Styrelsen omförmälde därvid, att ovannämnda, vid kontraktet med nya Trollhätte kanalbolag fogade förteckning upptog, förutom andra, smedsförmanen F. Wikström. Denne ägde enligt förteckningen att vid sammanlagt 95 levnads- och tjänstår såsom pension uppbära 70 procent av honom från bolaget under de senaste fem åren tillflytande medelinkomst, däri inberäknade såväl kontanta löneinkomster som naturförmåner, dock icke över 850 kronor. Däremot var icke Wikström eller någon annan vid kanalbolaget anställd förman, i motsats till vad som enligt det ovan anförda gällde för kanalvakterna och arbetarna, tillförsäkrad rätt till pension för efterlevande änka; och vore för övrigt förmännen, jämväl i olikhet med vakterna och arbetarna, fästade vid kanalverket endast genom muntlig överenskommelse.

I övrigt meddelade styrelsen, att smedsförmanen Wikström, vilken var född den 7 juni 1841, år 1855 anställdes i nya Trollhätte kanalbolags tjänst såsom smedsarbetare samt år 1868 befordrades till smedsmästare eller, som befattningen sedermera kom att benämnas, smedsförman. Sistnämnda befattning innehade Wikström — ehuru på grund av förberörda för honom gällande pensionsbestämmelser redan tidigare pensionsberättigad — till den 1 januari 1904, då han på grund av iråkad sinnessjukdom måste avgå från befattningen och därvid tillförsäknades en årlig pension av 850 kronor. Då kronan enligt förberörda kontrakt den 31 maj 1904 övertog Trollhätte kanalverk den 1 januari 1905, hade Wikström således icke kommit att övergå uti statsverkets tjänst.

Wikström, vilken, enligt vad överingenjören vid Trollhätte kanalverk vitsordat, under sin tjänstetid städse hade utmärkt sig för nit och pliktrohet i arbetet, avled den 27 oktober 1912 å Vänersborgs hospital och efterlämnade därvid, enligt vad skrivelsen bifogat transumt av bouppteckningen efter honom utvisade, såsom sterbhusdelägare änkan Elisabeth, född Andersdotter, samt en son och en dotter. Behållningen i boet utgjorde 2,200 kronor 8 öre och bestod enligt vunnen upplysning av ett hus på ofri grund, diverse husgeråd och kläder.

I vattenfallsstyrelsens skrivelse upplystes vidare, att änkan Wikström, som vore född den 25 april 1842, genom ålder och sjuklighet vore oförmögen att genom eget arbete förvärva eller bidra till sin bärgning utan åtnjöte vård och uppehälle hos sin dotter, vilken vore gift med en arbetare uti knappa ekonomiska omständigheter. Sonen vore anställd såsom smed vid Trollhätte kanalverk och hade att med en årsinkomst av endast 1,660 kronor försörja egen talrik familj, varför något nämnvärt bidrag från dennes sida till moderns försörjning icke rimligen kunde förväntas.

Häröver avgav statskontoret infordrat utlåtande av den 17 mars 1913.

Statskontorets
utlåtande den
17 mars 1913.

Statskontoret anförde därvid, att då Wikström med pension avgått från sin befattning vid Trollhätte kanalverk redan innan detta verk med 1905 års ingång övertogs av statsverket, syntes det kunna ifrågasättas, huruvida anledning kan föreligga att, såsom vattenfallsstyrelsen hemställt, söka bereda pension av statsmedel åt Wikströms i fattigdom efterlämnade änka. Då emellertid i sammanhang med kanalverkets övertagande statsverket jämväl åtog sig ansvaret för de redan utgående pensionerna till f. d. personal vid kanalverket och således även i förhållande till Wikström måste anses hava övertagit arbetsgivarens ställning, ville statskontoret, ehuru någon skyldighet för statsverket att i detta fall lämna understöd givetvis icke förefunnnes, likväl icke motsätta sig, att framställning i sådant syfte gjordes hos riksdagen. Vad beträffade det föreslagna understödsbeloppet, 240 kronor, kunde statskontoret icke

underlåta att framhålla, att giltigt skäl enligt statskontorets mening icke kunde anses föreligga att i detta fall bereda större understöd än det, som till belopp av 120 kronor för, år av vattenfallsstyrelsen i underdånig skrivelse den 10 mars 1913 föreslagits och av statskontoret i samtidigt avgivet utlåtande förordats för bergsprängarförmannen K. A. Lundgrens änka.»

Kungl. Maj:t fann sig emellertid då icke böra göra framställning i ämnet till riksdagen, utan tilldelade genom beslut den 2 maj 1913 änkan Wikström en gratifikation av etthundrafemtio kronor att utgå av Trollhätte kanalverks inkomster.

Vattenfalls-
styrelsens
framställning
den 18 novem-
ber 1913.

Såsom ovan nämnts har vattenfallsstyrelsen nu i skrivelse den 18 november 1913 förnyat sin framställning.

Styrelsen har därvid anfört följande:

»Såsom vattenfallsstyrelsen framhöll i sin underdåniga framställning den 26 februari 1913, vilken styrelsen nu jämväl tillåter sig i underdånighet åberopa, var varken Wikström eller andra liknande befattningshavare med förmansställning hos nya Trollhätte kanalbolag genom kontrakt eller eljest tillförsäkrade rätt till pension åt efterlevande änka, vilket däremot var fallet med kanalvakter och vissa hos kanalbolaget anställda arbetare. Sådana pensioner skulle dock säkerligen hava av kanalbolaget utanordnats till änkor efter befattningshavare med förmansställning vid kanalverket, därest dylika fall inträffat. Den kommitté, som den 17 juni 1904 av Kungl. Maj:t tillsattes med uppdrag att avgiva förslag till bestämmelser rörande förvaltningen av kanalverket jämte tillhörande egendom, fann även i sitt den 8 november samma år avgivna betänkande, att förmånen av pension åt efterlevande änka borde efter kronans övertagande av kanalverket under betryggande former beredas förmännen och med dem jämställda befattningshavare. Enligt kommitténs uppfattning borde nämligen arbetsförmän, ångbåtsbefälhavare och maskinister i likhet med vaktbetjände antagas genom kontrakt och tillförsäkras motsvarande förmåner i fråga om pensioner för sig och änka.»

Styrelsen har till stöd för framställningen vidare åberopat vad styrelsen i sin förut omnämnda skrivelse den 18 november 1913 anfört i fråga om nya Trollhätte kanalbolags delvis offentliga karaktär.

Med överlämnande av bestyrkt avskrift av ett utav överingenjören vid Trollhätte kanalverk i ärendet avgivet yttrande, framhåller styrelsen, att änkan Wikström, vilken av ålder och sjukdom är oförmögen att själv försörja sig, för sitt uppehälle i huvudsak är hänvisad till vad en son och en dotter, båda i knappa ekonomiska omständigheter, kunna lämna. Om icke staten träder hjälpende emellan, torde därför änkan Wikström med all sannolikhet inom kort falla den offentliga fattigvården till last. Denna eventualitet bör emellertid enligt styrelsens uppfattning under alla förhållanden förebyggas därigenom att änkan Wikström tillerkännes pension av statsmedel.

Överingenjören vid Trollhätte kanalverk har i sitt yttrande anfört bland annat:

»Det är icke allenast fråga om ett barmhärtighetsverk utan därjämte om en gård av erkännande åt en familj, som under 3 generationer med orubblig plikttrohet tjänat först den privata arbetsgivaren och sedan staten. Farfar, far och son hava alla varit anställda i kanalverkets tjänst och där avancerat från lärpojke till smed och smidesförman. Farfadern tjänade bolaget ännu innan överste Nils Ericsson påbörjat den s. k. nya slussleden i Trollhättan. Fadern, om vars änka det nu är tal, började vid 12 års ålder i smedjan, blev vid 20 år (1865) smedsförman och tjänstgjorde så i nära 40 år på denna ansvarsfulla post, ständigt den första i arbetet, intresserad och plikttrogen som få.

Efter ett liv fyllt av plikttroget, långt ifrån högt avlönat arbete vid Trollhätte kanal, 49 års trogen tjänst vid samma anläggning, dog den andre Wikström år 1912, efterlämnade nästan inga tillgångar. Utom hans änka finnes efterlevande en dotter, gift, i mycket små omständigheter, och en son, kanalverkets nuvarande smidesförman, även han en värdig medlem av den gamla smidesmästarsläkten. Med 1,800 kronor i årlig lön och stor familj kan denne emellertid svårigen försörja sin mor. Så återstår alltså fattigvården.

Men detta borde dock besparas den gamle smidesmästarens änka. Säkerligen skulle ett beviljande av det begärda blygsamma understödet bereda den gamla en relativt bekymmerfri ålderdom och av kanalverkets hela personal uppfattas som ett rättvist erkännande av den avlidnes förtjänster, sporrande dess lojala och dugliga arbetarkår till nya ansträngningar, var i sin gärning. Ty vissheten om att deras arbetsgivare en gång kommer att taga hand om efterlevande, när de själva gått ur tiden, måste mer än något annat bidra till arbetsglädje, till energisk intresserad pliktuppfyllelse i det allmännas tjänst.»

Statskontoret har den 14 januari 1914 avgivit underdånigt utlåtande över vattenfallsstyrelsens sistnämnda framställning och därvid anført följande:

Statskontorets
yttrande den
14 januari
1914.

»Under åberopande av vad statskontoret i underdånigt utlåtande den 17 mars 1913 anført i fråga om vattenfallsstyrelsens i underdånig skrivelse den 26 förutgångne februari framlagda förslag om beredande av pension å 240 kronor åt änkan Wikström, och då vad nämnda styrelse anført i sin nu förevarande framställning i enahanda syfte icke synes statskontoret innebära giltigt skäl för att i detta fall bereda högre understöd än det, som till belopp av 120 kronor för år blivit av vattenfallsstyrelsen föreslaget och, i enlighet med nådig proposition av 1913 års riksdag beviljat för bergsprängarförmannen vid Trollhätte kanals ombyggnad K. A. Lundgrens änka, hemställer statskontoret i underdånighet, det täcktes Kungl Maj:t i nådig proposition föreslå riksdagen medgiva, att änkan Wikström må från och med ingången av år 1914 av vattenfallsverkens medel uppbära ett årligt understöd av ett-hundratjugu kronor, att utgå så länge hon förbliver ogift.»

Beträffande först frågan om understöd åt ångbåtsbefälhavaren Svenssons änka och minderåriga barn synes mig vad vattenfallsstyrelsen anført angående Svenssons 27-åriga plikttrogna arbete i kanalbolagets och statsverkets tjänst, hans efterlevandes ekonomiska förhållanden samt den ställning, det förutvarande nya Trollhätte kanalbolag intagit i

Departements-
chefen.
Ang. under-
stöd åt O. A.
Svenssons
änka och
barn.

förhållande till staten, utgöra goda grunder för beredande av pension av statsmedel åt Svenssons efterlevande. Ej heller må härvid förbises, att, såsom vattenfallsstyrelsen även i sin framställning betonat, Svensson, som avled den 21 juni 1913, skulle, därest han upplevat tidpunkten för ikraftträdandet av det den 29 augusti 1913 utfärdade avlöningsreglementet för tjänstemän vid statens vattenfallsverk, ägt möjlighet att för en ganska ringa avgift bereda sina efterlevande pension. Slutligen må ock erinras, att, om Svensson icke befordrats till ångbåtsbefälhavare utan kvarstått såsom vakt, nya Trollhätte kanalbolag varit skyldigt att pensionera hans efterlevande, vilken skyldighet enligt det ovan omnämnda kontraktet skulle hava övergått å staten.

I fråga om understödets belopp hava vattenfallsstyrelsen och statskontoret utgått från olika grunder, i det styrelsen närmast hänfört sig till de i reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa upptagna föreskrifter, varemot statskontoret åberopat Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut år 1913 angående understöd till bergsprängarförmannen Karl August Lundgrens änka och minderåriga barn.

Jag tillåter mig härvid till en början framhålla, att det vid understöd av förevarande slag i sista hand gäller en ren skälighetsprövning och att således inga författningsmässiga grunder kunna direkt åberopas. Samtidigt vill jag dock betona, att det är önskvärt, om mau även på detta område kan genom praxis erhålla fasta regler för pensionsbeviljandet. Ur denna synpunkt förefaller mig vattenfallsstyrelsens förslag lämpligare än statskontorets. I det av statskontoret åberopade fallet hade förmannen Lundgren, för vars efterlevande änka och barn understöd beviljades, tagit sig själv av daga under ett anfall av sinnessjukdom, som åtminstone med någon sannolikhet kunde antagas vara framkallad genom det arbete, varmed Lundgren varit sysselsatt. En viss likhet förelåg således med olycksfall i arbete, och, såsom jag förmodar av denna anledning, föreslog vattenfallsstyrelsen, att understödet skulle beräknas efter samma grunder som för livräntor enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete. Det sålunda föreslagna beloppet blev av statsmakterna godkänt.

I nu föreliggande fall däremot är det fråga om efterlevande, vilka på grund av den avlidnes tjänsteställning i förhållande till kanalbolaget och sedermera statsverket få anses hava berättigade anspråk på understöd. Det synes mig då ligga närmare till hands att beräkna beloppet efter grunderna för pensioner från civilstatens änke- och pupillkassa än efter olycksfallsersättningslagen. Jag finner ett ytterligare stöd härför, dels i vad som anfördes rörande beräkningen av det år 1913

beviljade understödet till änkan efter en vaktkonstapel vid fångvården, och dels i de grunder, som år 1905, i anslutning till då gällande reglemente av den 6 september 1872 för statens järnvägstrafiks änke- och pupillkassa, synas hava tillämpats vid beviljande av pension till änka och barn efter en avliden stationsmästare Mårtensson vid den av statsverket inköpta västkustbanan. Kostnaden för statsverket blir enligt statskontorets förslag till en början högre än enligt de av mig angivna grunderna, men mitt förslag representerar dock i det hela större kapitalutlägg för statsverket.

Beträffande den tid, från vilken understödet bör utgå, anser jag i likhet med vattenfallsstyrelsen, att den bör bestämmas till den 1 januari 1914, från vilken dag lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension vinner tillämpning på tjänstemännen vid statens vattenfallsverk.

Då emellertid änkan Svensson efter mannens död i juni 1913, enligt vad i ärendet blivit upplyst, varit i saknad av nödiga medel till sitt och sina minderåriga barns uppehälle, har Kungl. Maj:t genom beslut denna dag, med bifall till vattenfallsstyrelsens därom gjorda framställning, tilldelat henne en gratifikation för sista halvåret 1913 å 180 kronor att utgå av Trollhätte kanalverks inkomster.

Vad därefter angår frågan om understöd åt smedsförmannen Wikströms änka, skiljer sig denna från den här ovan behandlade pensionsfrågan så till vida, att Wikström erhöi avsked från sin befattning redan innan staten övertog kanalverket och således aldrig varit i statens tjänst. Däremot var även den befattning, som Wikström innehade, av det slag, som numera tillhör kategorien förmän av första graden. Närmare bestämt svarade befattningen mot de i sistlidet års proposition angående avlöningsreglemente för vattenfallsverken m. m. omförmälda tjänsterna »förmän eller verkmästare för underhållsarbeten vid kanalverket.» I betraktande av det förhållande, vari staten, såsom förut framhållits, står till befattningshavarna vid kanalbolaget, beviljade Kungl. Maj:t änkan Wikström ovan omförmälda gratifikation av 150 kronor.

Ang. understöd åt O. F. Wikströms änka.

I sin förnyade framställning i ämnet har vattenfallsstyrelsen nu ytterligare redogjort för änkan Wikströms nära nog nödställda belägenhet, vilken enligt styrelsens uppgift inom en nära framtid torde tvinga henne att vädja till den offentliga fattigvården. Såväl detta förhållande som i icke mindre mån den av vattenfallsstyrelsen och överingenjören vid kanalverket nu påpekade särskilda omständigheten, att änkan Wikström tillhör en släkt, där tre generationer — hennes svärfar, man och son — varit anställda i kanalverkets tjänst och därvid städse med

nit och plikttröhet fullgjort sitt värv, synas mig utgöra starka billighetsskäl för den gjorda framställningen.

Att något understöd skäligen bör beredas änkan Wikström förefaller mig därför vara tydligt.

Beloppets storlek anser jag böra beräknas i nära anslutning till de grunder, jag anført beträffande änkan Svensson.

På grund av den olikhet, som dock förefinnes, torde det vara skäligt, att någon nedsättning vidtages, och hemställer jag, att understödet måtte bestämmas till 200 kronor.

På grund av vad jag sålunda anført, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till ångbåtsbefälhavaren O. A. Svenssons änka Ida Svensson, född Larsson, samt makarnas minderåriga barn Emma Kristina, Ida Helga, Dagmar Augusta, Knut Karl Gustaf Helge och Gösta Folke må av statens vattenfallsverks medel utbetalas ett årligt understöd av 360 kronor att, räknat från och med den 1 januari 1914, utgå enligt grunderna i §§ 7—11 av nådiga reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa den 21 december 1907 och på därstädes stadgade villkor, samt

att till smedsförmannen O. F. Wikströms änka Elisabeth Wikström, född Andersdotter, må, likaledes av vattenfallsverkens medel, utbetalas ett årligt understöd av 200 kronor att från och med den 1 januari 1914 utgå enligt nyss angivna grunder och villkor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Adeln.